

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 10 (531)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
27 травня 2021 року

КАДРИ

МІНІСТРОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРИЗНАЧЕНО ВІКТОРА ЛЯШКА

Віктор Кирилович Ляшко народився 24 квітня 1980 року у с. Осова Дубровицького району Рівненської області. 2003-го закінчив Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, а 2015 року – заочну форму навчання Національної академії державного управління при Президенті України, де здобув кваліфікацію магістра державного управління у галузі охорони здоров'я.

З 2003-го до 2010 року працював у системі державної санітарно-епідеміологічної служби Київської області. З 2010-го до 2013-го пройшов шлях від головного спеціаліста МОЗ до директо-

ра департаменту Держсанепідслужби України.

З 2013-го до лютого 2014 року очолював державну установу «Київський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України».

З 2014 року до лютого 2018-го – голова громадської організації «Інфекційний контроль в Україні». З лютого 2018 року до липня 2019-го – перший заступник генерального директора Центру громадського здоров'я МОЗ України. Останнє місце роботи перед

призначенням на посаду міністра – заступник міністра охорони здоров'я-головний санітарний лікар України.

ВІЗИТ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО ТА ВСІЄЇ УКРАЇНИ, ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ДО ТНМУ

21 травня в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Горбачевського з візитом перебував Митрополит Київський та всієї України, Предстоятель Православної церкви України Блаженніший Епіфаній. Зустріч викладацького та студентського колективів ТНМУ відбулася в актовій залі адміністративного корпусу. Предстоятеля ПЦУ супроводжував керуючий єпархією, архієпископ Тернопільський та Кременецький Нестор.

Митрополита Київського та всієї України, Предстоятеля Православної Церкви

України Блаженнішого Епіфанія. Православна церква України є найбільшою за кількістю вірян у нашій країні, одна з найбільших православних церков світу, одна з п'ятнадцяти автокефальних церков світу». Звернувшись до високоповажного гостя Михайло Михайлович наголосив на тому, що в грудні 2018 року весь колектив ТНМУ хвилювався, вболівав і радів тому, що на визнаному Вселенським патріархатом Помісному Соборі у Святій Софії було прийнято рішення про створення автокефальної Православної Церкви в Україні.

«5-6 січня 2019 року радісною звісткою стало те, що в соборі Вселенського патріархату Святого Георгія у Стамбулі Патріарх Варфоломій I підписав і вручив то-

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

Іван ЛУЦИК – студент 2 курсу медичного факультету

України Блаженнішого Епіфанія зустріли представники адміністрації та студентський актив ТНМУ при вході до університету.

Розпочався захід з виконання молитви «Отче наш» хором Тернопільського медуніверситету.

Під час вітального слова ректор ТНМУ, професор Михайло Корда зазначив, що «сьогодні в університеті велике свято й історична подія, адже ми приймаємо Митрополита Київського та всієї України, Предстоятеля Православної Церкви

мос про визнання канонічної автокефальної самоврядної Православної церкви України. Вже 3 лютого 2019 року ми всі з натхненням спостерігали за Вашою інтронізацією у соборі Святої Софії в Києві. Відтоді минуло понад два роки. Церква зміцніла й встановилася як духовна інституція. Ми вітаємо приєднання нових парафій, вітаємо визнання нашої церкви іншими автокефальними православними церквами світу.

(Продовження на стор. 2)

ВІЗИТ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО ТА ВСІЄЇ УКРАЇНИ, ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ДО ТНМУ

(Продовження. Поч. на стор. 1)

Ваше Блаженство, ми Вам щиро вдячні за Вашу чітку патріотичну проукраїнську позицію, ми пам'ятаємо дзвони Михайлівського собору під час Євромайдану, ми вдячні за Ваше ставлення до українського війська, за допомогу армії, за священників-капеланів в Збройних силах України, за Вашу постійну благодійну діяльність. У Західній Україні особливо поважають позицію Православної церкви України до тих подій, які відбувалися на наших теренах в 30-50 роках минулого століття. Я маю на увазі Ваше ставлення до УПА, до національно-визвольної боротьби нашого народу. Під час свого нещодавнього візиту до Львова Ви сказали, що «наша земля народила таких героїв, про яких казали, що настане час, то один буде говорити «Слава Україні!», а мільйони будуть відповідати «Героям слава!». І ось такий час настав. Ми повинні пишатися тим, що є спадкоєм-

моральних авторитетів, провідників нації та людей, на яких можна було б рівнятися.

Ваше Блаженство, вважаємо, що, очоливши Православну церкву України, Ви є одним з таких лідерів у нашій країні. Уважно стежимо за Вашою благородною сподвижницькою діяльністю. Ви є прикладом служіння Церкві та народу. Ви очолили церкву в 39 років і перед Вами зараз є величезний обов'язок, на Вас спрямовані очі мільйонів людей з надією. І ми маємо в історії ще один чудовий приклад, зокрема Петра Могила, який у 37 років став очільником церкви, став Митрополитом Галицьким, Київським і всієї Русі, екзархом Константинопольського патріарха. Петро Могила присвятив значну частину свого життя розвитку православного шкільництва та освіти в Україні. Він оточив себе високоосвіченими людьми, заснував Києво-Могилянську колегію та розгорнув систему православної освіти в Україні. Вважає-

рення дієвої вакцини потрібен час.

2018 року відбулася важлива подія, адже саме тоді українсь-

невидимий фронт — боротьба з небезпечною хворобою, яка щоденно забирає багатьох наших співвітчизників. Але якщо

який отримуємо від Бога. І цей дар неможливо інколи придбати за якісь матеріальні цінності. Медицина дуже інтенсивно розвивається зараз і це все задля того, аби зберегати людське життя та людське здоров'я. Проте людське здоров'я тісно пов'язане з душею, а вищим проявом душі є дух. Дух повинен бути сильним. Легше лікувати людину, яка має віру в своє майбутнє, та легше лікувати людину, коли вона має віру в Бога. Тому бажаю, щоб Господь укріпляв цю віру в кожному з нас.

Ми повинні вірити в наше спільне майбутнє у сильній та незалежній Україні й будувати його разом. Господь нам буде в цьому

ке православ'я об'єдналося в єдину помісну православну церкву. 2021 року святкуємо 30-ліття відновлення нашої державної незалежності. І дуже важливо, що саме відновлення, а не проголошення, адже ми мали українську державу, але були часи, коли втрачали її. Впродовж цих 30 років ми не цінували і не цінуємо сповна той великий дар, який свого часу дав нам Господь. У 90-ті роки минулого століття українці не зовсім зрозуміли те, що потрібно об'єднатися в одну єдину церкву, бо церква є тією духовною основою, яка дає можливість будувати справжню Україну, про яку мріяли всі попередні покоління українців та про яку мріємо ми. Якщо взяти до уваги останнє десятиріччя, то нам вкотре треба відстоювати свою незалежність — це і

будемо сильними у своїй вірі, то нам вдасться подолати й це.

Як сьогодні було наголошено, ми, священнослужителі, і ви, лікарі, маємо щось спільне у своїй діяльності. В історії були різні події та думки. Але сьогодні бачимо, що медицина, наука і церква не є антагоністами, ми покликані робити добро й користь для кожного українця, реалізувати спільні проекти.

Я вірю, що невдовзі святкуватимемо нашу перемогу і в Україні запанує справедливий мир. Чому справедливий? В окупації також є мир, але ми бачимо, що відбувається на окупованих територіях. Упевнений, що окуповані землі з Божою допомогою повернуться до єдиної України. Ми все здолаємо й гідно пройдемо всі випробування. Тому бажаю, щоб Господь і надалі був милостивий до нас. Ми цю милість

сприяти та допомагати. Дякую за можливість перебувати й спілкуватися з колективом цього видатного закладу. Ви є першими в багатьох напрямках. Бажаю й надалі досягати все нових успіхів і нових вершин, бо немає меж для вдосконалення», — побажав очільник Православної церкви України.

цями й наступниками цих героїв та можемо продовжувати справу, яку вони накреслили».

Сьогодні тут присутні викладачі та студенти медичного університету. Це теперішня й майбутня медична еліта нашого краю, яка лікує та буде лікувати людей. Недарма кажуть, що професії священика й лікаря взаємно доповнюють одна одну, адже неможливо лікувати фізичне тіло, не лікуючи душу. Неприпустимо бути фізично здоровим, маючи неспокій у душі. В нашому університеті приділяємо велику увагу моральним основам підростаючого покоління. Ми започаткували низку проєктів, зокрема, таких, як «Духовні зустрічі в ТНМУ». Наші студенти зустрічаються й спілкуються з духовними особами. Завдяки активній позиції архієпископа Тернопільського та Кременецького владики Нестора втіпили не один добродійний проєкт разом з Православною церквою України. Вважаємо, що для сучасної молоді зараз важливо мати приклад

мо, що у Вашій особі матимемо такого ж провідника церковних, освітніх, державо-будівничих справ, яким свого часу був Петро Могила. Переконаний, що Ваше слово всім нам відкриє нині духовні таємниці, а всім викладачам і студентам бажаю духовної та інтелектуальної насолоди», — зазначив ректор ТНМУ, професор Михайло Корда.

Високоповажний гість у своїй промові мотивував усіх присутніх до примноження добрих вчинків, зміцнення віри та духа.

«Приємно зустрітись з усіма вами після тривалих обмежень щодо зустрічей. Але ми повинні бути мудрими, пильними та відповідальними далі, бо бачимо, що ця невидима й небезпечна хвороба все ж таки не полишає ніяк ні нашу Україну, ні весь світ. Ми бачимо наочно, що людина ніби є всесильна. Проте, коли приходить небезпека такого типу, то людина насправді є безсилою. Навіть винайти ліки у сучасних умовах так швидко, як би хотілося, неможливо. На ство-

Револуція Гідності, і страшна новітня російсько-українська війна. Проте ми є духовно сильною нацією, тому будемо боротися до кінця та будемо до кінця відстоювати свою Богом дану українську землю.

Ми живемо у справді історичний та відповідальний час — ми маємо свою незалежну українську державу й маємо визнати Українську помісну православну церкву. Звичайно, ще треба багато всього зробити, щоб всі православні українці об'єдналися навколо христової віри. Але наша позиція щодо процесу така: все повинно відбуватися в мирі, любові та доброті. Бо всі ми знаємо, що любов силою не здобудеш. Якщо будемо єдиними, то ми будемо сильними й зможемо протистояти тим викликам, які трапилися зараз на нашій життєвій долі. Я завжди наголошую на тому, що ми зараз воюємо на двох фронтах. Насамперед на Сході України відстоюємо свою цілісність. Є ще один

відчували та відчуваємо, вірю, що й надалі Господь буде сподобляти нас благословенними успіхами. І ви, лікарі, зараз також перебуваєте на передовій, як наші славні новітні герої військовій оберігають нашу Батьківщину. А кожен з вас бореться, оберігаючи Божий дар життя. Ми розуміємо, що здоров'я — це найперший духовний дар,

Блаженніший Епіфаній відповів на запитання молоді та побажав майбутнім лікарям досягати все нових і нових вершин, збагачуватися і науково, і духовно, і далі зростати від сили до сили.

Присутніх цікавила ситуація щодо об'єднання церков України в одну єдину християнську церкву.

(Продовження на стор. 3)

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,**
Л. ХМИЛЯК,
М. ВАСИЛЕЧКО
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
460 01,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс **23292**

Видавець:
Тернопільський
національний медуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Рестраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг — 3,33 друк. арк.
Наклад — 1000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

ВІЗИТ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО ТА ВСІЄЇ УКРАЇНИ, ПРЕДСТОЯТЕЛЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ДО ТНМУ

(Продовження. Поч. на стор. 1-2)

«У нас дружні стосунки з Українською греко-католицькою церквою. Православна церква України та греко-католицька церква України стоять на позиціях української державності. Це дві патріотичні церкви, які переслідують одну й ту ж мету — мати сильну українську державу. І питання щодо об'єднання звучить неодноразово. Як бачимо, українці все-таки прагнуть єдності. Дуже шкода, що не маємо представництва української церкви на території Російської Федерації. Там живуть мільйони українців. На жаль, єдиний український осередок — українську бібліотеку — намагаються знищити. Спершу в Україні мають об'єднатися всі православні українські церкви. Спільно з УГКЦ хочемо створити дорожню карту, за допомогою якої рухатимемося, щоб знаходити дедалі більше й більше точок для об'єднання. Ми маємо добру співпрацю і будемо далі її поглиблювати. Далі все

дальність. Тоді я справді задумуюся над цим. Коли бачу підтримку духовенства та вірних, то це мене окрилює, дає сили

ками й викладачами після закінчення університету.

«Коли ми навчаємося, то звикаємо один до одного, до своїх

рухатися далі, долати все, що трапляється на шляху. Тому бажаю кожному з вас, щоб Бог давав сили творити добро. Любов є основою нашого життя. Євангельський закон базується на чесноті любові. Святі отці го-

однокурсників і викладачів. Ми стаємо єдиною родиною. Приємно чути, що вам шкода покидати стіни своєї альма-матер. Це означає, що ви тут отримали те, до чого йшли. Ви отримали любов і знання, які в майбутньому

будете використовувати для блага інших. Я пригадую завершення свого навчання в духовній академії. Настає певна межа, певні зміни в нашому житті та стає дуже важко. Але це не повинно нас зупиняти, а навпаки давати сили й натхнення рухатися далі, зберігаючи добрі стосунки з нашими викладачами. Ви повинні рухатися вперед, не забуваючи своїх вчителів, які заклали у вас добру основу нашого майбутнього. Бо освіта й

в руках Божих», — відповів Блаженніший Епіфаній.

Студенти та викладачі просили поділитися тим, звідки владика черпає енергію й натхнення.

«Сьогодні я вже казав, що насамперед не потрібно опускати руки, бо щоденно керівник отримує багато негативної інформації, тому не потрібно падати духом. Мій робочий день розпочинається рано. Буває порізно — дуже рано, не випадає довго спати. Проте я як предстоятель черпаю життєву енергію в молитві, бо Господь допомагає та зміцнює наші фізичні й духовні сили. Якщо молимося постійно, то відчуваємо духовну підтримку та натхнення. Дуже часто керівник чує критику у власний бік. Але всі рішення приймаються дуже складно. Зрідка коли вибираєш між добрим і поганим, часто доводиться вибирати між дуже поганим і поганим. Інколи, на жаль, іншого вибору не буває. Тому ми повинні бути чесними, відвертими, тоді відчуватимемо підтримку від інших. Коли я подорожую Україною, мені часто наголошують на тому, що на мені лежить велика відповідаль-

ворять, якщо ти будеш мати любов, то можеш творити все. Якщо маєш любов, то ніколи не спричиниш зла своєму ближньому. Дуже багато людей потребують нашої допомоги й часто допомоги духовної — добрим словом, порадою, підтримкою. Якщо проаналізувати стан психічного здоров'я, коли людина робить добрі справи, вона відчуває духовне піднесення та умиротворення. Добро є основою нашої природи. Свою любов до Бога ми проявляємо через любов до ближнього. Бога ми не бачимо, а ближнього бачимо повсякденно. Закликаю всіх нас бути люблячими, добрими та милосердними», — наголосив владика.

Шестикурсники просили поради щодо того, як зберігати теплі стосунки зі своїми однокурсни-

ми. Це як фундамент будинку», — порадив Блаженніший Епіфаній.

Студентів цікавило ставлення духовенства до стрімкого розвитку науки та техніки.

«Наука зараз дуже стрімко розвивається. Церква підтримує ті винаходи та технології, які служать на благо людству. На по-

свідомості священники противилися прогресу, але нині всі використовують технічні новинки. Я пригадую, що свою кандидатську дисертацію писав від руки. Цей рукопис зберігаю досі. У це важко повірити, але це було. Писати від руки дуже корисно для роботи мозку. Сьогодні в інтернеті можна знайти всі необхідні джерела. Багато хто з молодих людей забуває, як це писати від руки. Ще раз наголошую, що технології добрі ті, які використовуються на благо людей», — зазначив владика.

Було також питання щодо життя в карантинних умовах і вміння планувати в ситуації обмежень.

«Дай Боже, щоб це завершилося якомога швидше. Поступово ми вже виходимо з цієї ситуації. Якщо згадаємо, що було рік тому та що є зараз, то це велика різниця. Ми повинні звикнути до цього ритму життя, дотримуватися певних норм. Ми повинні бути відповідальні. Я переконаний, що це не буде тривати вечно. Сучасні технології дають можливість спілкуватися дистанційно, навчатися дистанційно. Це важко, але зараз це необхідно. Ми пройдемо ці обмеження й будемо цінувати наші людські цінності та наше життя ще більше. Що проявила пандемія? Проявила певний страх, страх навіть у спілкуванні. Люди боялися виходити на вулицю, спілкуватися одні з одними. Коли ми пройшли цей період, то розуміємо, наскільки важливим є спілкування, зустрічі. Тому будемо більше цінувати той час, який проводимо разом», — наголосив Блаженніший.

Після відповідей на запитання відбулася церемонія вручення диплома Почесного професора Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського Блаженнішому Митрополиту Київському та всієї України, доктору богослов'я й професору Епіфанію.

Митрополит Епіфаній є доктором богослов'я, професором, активним церковним і громадським діячем, бере участь у багатьох наукових і просвітницьких

заходах, своїм служінням здійснив значний особистий внесок у розвиток української духовної освіти й науки та розбудову й зміцнення Української держави. В науковому доробку понад 50 наукових публікацій, зокрема, монографії в царині православного богослов'я. Митрополит Епіфаній є членом Національної спілки журналістів України та Міжнародної федерації журналістів, головою редакційної колегії наукових фахових видань «Труди Київської духовної академії» та «Богословський вісник Київської православної богословської академії», є також головою спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук із спеціальності «богослов'я».

Відповідно до рішення вченої ради ТНМУ від 19 травня 2021

року Митрополиту Київському та всієї України, Предстоятелю Православної церкви України, доктору богослов'я, професору, Блаженнішому Епіфанію присуджено звання почесного професора Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського.

Предстоятель висловив вдячність за високу відзнаку та нагородив ректора університету, професора Михайла Корду орденом Святого архістратига Михаїла II ступеня. Блаженніший Епіфаній побажав і надалі мудро та успішно керувати вищим навчальним закладом.

Зустріч завершилася виконанням духовного гімну України «Боже, великий єдиний» та українською піснею «Многая літа».

На згадку про цю знаменну зустріч від імені колективу ТНМУ Митрополиту Київському та всієї України, Предстоятелю Православної церкви України Блаженнішому Епіфанію було подаровано картину відомого художника Тернопільщини Степана Нечая, на якій зображено найдавніший храм Тернополя (кінця XVI століття) — церква Воздвиження Чесного Хреста (у народі її називають Надставною).

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА,
Світлина Івана ПШОНЯКА**

ЗНАНЕ ІМ'Я

ЗАВІДУВАЧ ВІДДІЛЕННЯ ХІРУРГІЧНИХ МЕТОДІВ ЛІКУВАННЯ НАБУТИХ ВАД СЕРЦЯ ДУ «ІНСТИТУТ СЕРЦЯ МОЗ УКРАЇНИ» ІГОР МОКРИК: «ЗІ СТУДЕНТСЬКОЇ ЛАВИ НЕСАМОВИТО ХОТЛОСЯ ПОТРАПИТИ САМЕ В КАРДІОХІРУРГІЧНУ ОПЕРАЦІЙНУ»

У лікаря-кардіохірурга вищої категорії, кандидата медичних наук, завідувача відділення хірургічних методів лікування набутих вад серця ДУ «Інститут серця МОЗ України» Ігоря Мокрика надзвичайно насичена професійна біографія. Численне стажування та праця у клініках Фінляндії, Австрії, Італії, США, Німеччини й Польщі, багатий досвід роботи дитячого кардіохірурга в Національному інституті серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова, розвиток дитячої кардіохірургії в донецькому Інституті невідкладної та відновної хірургії ім. В.К. Гусака, а нині – допомога дорослим пацієнтам з набутими вадами серця в Інституті серця МОЗ України. Як зізнається сам Ігор Юрійович, ще у студентські часи він встановив для себе високу професійну планку: якщо вже працювати в медицині – то винятково на добротному світовому рівні. Цього принципу відтоді й дотримується, постійно вдосконалюючи та відшліфовуючи свої вміння.

Приємно зазначити, що навчався Ігор Мокрик у Тернопільському національному медичному університеті ім. Івана Горбачевського, де свого часу познайомилися його батьки.

– Ігорю Юрійовичу, знаю, що у вашій родині – 14 лікарів!

– Уже п'ятнадцять: цього року моя двоюрідна сестра Лідія Склярова закінчує наш Тернопільський медичний університет.

Першим лікарем у родині був мій дід Микола Іванович Мокрик. Він після війни закінчив Львівський медінститут, працював хірургом на Рівненщині, а потім поїхав до Києва на стажування, що проводили на базі інституту, яким керував професор Амосов. Микола Амосов звернув увагу на філігранну хірургічну техніку, якою дід володів, і запропонував йому залишитися у столиці. Дід погодився, працював з Амосовим, а потім – з відомою торакальною хірургинею, професоркою Ольгою Авіловою, займався дитячою торакальною хірургією, був одним з її засновників в Україні.

На жаль, я мав можливість лише раз побачитися з дідусем, він досить рано від нас пішов. Тож пам'ятаю його тільки зі слів батька. Але вже працюючи в Києві, досить часто зустрічаюся з його учнями та вдячними пацієнтами. Власне, це початок нашої медичної династії з батькового боку.

Бабуся, татова мама, була лаборанткою. Дід з маминої лінії все життя пропрацював водієм на швидкій допомозі в Тернополі, дуже тісно спілкувався й товаришував з лікарями, тому теж певним чином дотичний до медицини.

Батьки познайомилися, коли були студентами Тернопільського медичного інституту. Батько Юрій Миколайович – гастроентеролог-ендоскопіст, тривалий час був обласним ендоскопістом Рівненщини, засновником цієї служби в цій області. Разом з батьком працює і мій рідний брат Владислав, який нині очо-

лює відділення ендоскопії Рівненської обласної лікарні. Мама Людмила Миколаївна все життя пропрацювала дільничною терапевткою, нині на заслуженому відпочинку.

– Очевидно, у вас навіть сумнівів не було, що ви також підете в медицину?

– Не пам'ятаю, щоб були якісь вагання. Водночас і не пригадую, щоб хтось підштовхував мене до цього рішення. Воно виросло цілком природно. Хоча, як і всі інші діти, певний час хотів бути кимось героїчним. Космонавтом – ні, гонщиком також не дуже. Мені дуже подобалися індіанці (сміється). Це було моїм таким великим захопленням, що навіть у першому творі на тему «Ким я хочу стати?», написав, що мрію вивчати індіанців Північної Америки. Пізніше, десь у 6-7 класі, коли постало конкретніше питання профорієнтації, то вже само собою було зрозуміло, що мені подобається медицина. Так з'явилася рішення вступати до Рівненського медичного училища після восьмого класу, а далі без жодних сумнівів вирішив, що піду до Тернопільського медичного університету, на той час академії.

– Які ваші найяскравіші спогади зі студентського життя?

– Гарних спогадів дуже багато. Особливо пам'ятний – перший візит до Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М. Амосова. Оцей дух академіка Миколи Михайловича Амосова, що невидимо там присутній, справив на мене дуже сильне враження. Самого академіка вже не було, та я мав можливість спілкуватися з його учнями, про яких досі чув лише від викладачів. Коли я туди потрапив, то почувався наче в Нарнії серед небожителів (сміється).

(Продовження на стор. 5)

ЗМІШАНІ ВАКЦИНИ ВИКЛИКАЮТЬ ПОТУЖНУ РЕАКЦІЮ

Вакцинація людей вакцинами Oxford-AstraZeneca та Pfizer-BioNTech COVID-19 забезпечує сильну імунну відповідь проти ГРВІ-CoV-2. В Іспанії провели дослідження, в якому взяли участь 600 осіб. Попередні результати випробувань засвідчили переваги поєднання вакцин проти коронавірусу. «Це добрі новини», – каже імунолог Чжоу Сін. Деяких дослідників цікавить питання, що станеться, якщо людям буде потрібна третя доза для продовження імунітету або захисту від нових варіантів коронавірусу. «Гадаю, це захопить новий сміливий світ вакцинології», – каже імунолог Даніель Альтман.

НОВИЙ КОРОНАВІРУС МОЖЕ БУТИ ВІД СОБАК

Вісім людей, шпиталізованих із запаленням легенів у Малайзії кілька років тому, мали дані про зараження коронавірусом, яким, можливо, заразилися від собак. Тест, призначений для виявлення всіх коронавірусів, навіть невідомих, виявив генетичний матеріал собачого коронавірусу в зразках людей. Це вперше, що собачий коронавірус, який дослідники назвали SCoV-HuPn-2018, був виявлений у людини з пневмонією. Невідомо, чи вірус спричинив хворобу людей, і немає доказів того, що він може передаватися від людини до людини. Якщо буде підтверджено, що вірус викликає захворювання у людей, це буде восьмий унікальний коронавірус, про який відомо. До інших належать такі, що викликають деякі застудні захворювання, та ГРВІ-CoV-2, що викликає COVID-19.

ЯК ТРИВОЖНИЙ ШТАМ НЕПОМІТНО ПОШИРЮВАВСЯ

Кілька мандрівників перенесли новий штам коронавірусу з Центральної Африки до Європи, де зараз згідно з геномними даними він поширився щонайменше на десяток країн. Штам, названий V.1.620, містить набір мутацій, пов'язаних з підвищеною трансмісивністю та здатністю уникати імунної відповіді. Отримані дані дозволяють припустити, що штам широко розповсюджується в Центральній Африці, але його не виявили в регіоні через обмежену послідовність у геномному нагляді.

ЧИ МРІЮТЬ ЛЮДИ ПРО РАНДОМІЗОВАНІ ДАНІ?

Згідно з новою теорією снів, натхненною штучним інтелектом, незвичайність сновидінь може допомогти нам підготуватися до неспо-

Медичні новини зі світу

діваного. Основою для прихильників цієї теорії стало дослідження, яке показало, що рандомізовані дані допомогли штучному інтелекту навчитися та адаптуватися до нової інформації. Дослідження підштовхнуло невролога Еріка Гоеля до думки, що «сама дивність сновидінь, яке відрізняється від досвіду неспання, надає їм їх біологічну функцію». Ідея поповнює пантеон теорій сновидінь, завдяки яким сподіваються пояснити, чому наш мозок «верзе» нісенітницю, коли спимо.

ЯК COVID-19 ЗМІНИВ СОЦІАЛЬНУ НАУКУ

Для соціологів пандемія COVID-19 відкрила унікальну можливість – природний експеримент, який охоплює культури та соціально-економічні групи. Багато людей стикаються з подібними загрозами для власного здоров'я та засобів до існування. Дослідники змогли, наприклад, порівняти поведінку людей до і після великих змін політики, а також легше вивчити потік інформації та дезінформації. І глобальний масштаб пандемії згуртував групи з усього світу, як ніколи раніше.

ВАКЦИНИ МОЖУТЬ БЛОКУВАТИ ВЕРСІЮ V.1.617

Золоті стандартні лабораторні експерименти на вакцинах Pfizer-BioNTech та Moderna дозволяють припустити, що вони зміцнюють імунітет проти підтипу варіанту SARS-CoV-2, що проривається у світ через Індію. «Ці вакцини працюють», – каже імунолог Мехул Сутар. Але дослідження також твердить, що цей підтип – V.1.617.1 – більш стійкий до антитіл, ніж інші форми вірусу.

«ВИМИРАННЯ» МІКРОБІОМА

Фекалії людей, які жили 1000-2000 років тому, показують, що наші кишкові бактерії стали значно менш різноманітними. Дослідники проаналізували вісім зразків «палеокопів» з території південного заходу США та Мексики. Навіть у тих кількох зразках з відносно невеликого регіону майже 40 % секвенування мікробів були новими для науки. «Результати свідчать про те, що протягом останнього тисячоліття в кишківнику людини сталося «вимирання» бактерій, яке допомагає нам бути здоровими, – каже мікробіолог Олександр Костич. – Це речі, які ми не повернемо».

ТЕСТ НА Т-КЛІТИНИ ВИЗНАЧАЄ ТРИВАЛИЙ ІМУНІТЕТ

Американські регулятори дозволили новий тип тесту на SARS-CoV-2, який спирається на Т-клітини, різновид довгоживучих імунних клітин. Тест, який розробила американська фірма Adaptive Biotechnologies, не при-

значений для діагностики активної інфекції, а для підтвердження того, чи хтось раніше піддавався вірусу. Тест на Т-клітини забезпечує доповнення до тестування на антитіла, яке передбачає короткочасну імунну відповідь на нещодавню інфекцію. Тест треба негайно використовувати для контролю, скільки триває імунітет, що зміцнений вакцинами.

ВЕЛИКА АЕРОЗОЛЬНА ПОМИЛКА

Потрібен був рік, щоб керівництво з питань охорони здоров'я зійшлося на тому, що COVID-19 здебільшого поширюється повітрям і зрідка через забруднені поверхні. Плутанину частково спричинило лише одне число: 5 мікрметрів. Це розмір, який застарілими настановами відокремлює аерозолі, що затримуються в повітрі, та краплі, які потрапляють на поверхні. Ще одна проблема: трактування цього між інженерами та фізиками, які вивчають аерозолі, та лікарями, які турбуються про патогени. У міру розгортання пандемії невелика група вчених взялася простежити погано задокументоване походження 5-мікрометрової помилки, подолати прірву між дисциплінами та змінити наше розуміння щодо поширення респіраторних захворювань.

ВІДСТРОЧЕНА ДОЗА ПОСИЛЮЄ ІМУННУ ВІДПОВІДЬ

Затримка другої дози вакцини Pfizer-BioNTech COVID-19 може посилити реакцію антитіл у людей, які старші 80 років. Дослідники розглянули 175 осіб такого віку, деякі з яких наприкінці 2020 року підпали під рішення Сполученого Королівства про подовження інтервалу між вакцинаванням першою та другою дозами до 11-12 тижнів. Максимальний рівень антитіл був у 3,5 рази вищим у тих, хто чекав 12 тижнів щеплення, ніж у людей, які чекали лише три тижні. Результати обнадіюють, але прикметні для вакцини Pfizer, і справа відкладання щеплення повторними дозами залежить від того, які штами можуть циркулювати.

ЯКИЙ РІВЕНЬ РИЗИКУ COVID-19 ПРИЙМЕМО?

У міру того, як дедалі більше людей вакцинуються, науковці та медичні працівники розмірковують над тим, як суспільства можуть жити з вірусом та рівень ризику, який вони готові взяти на себе. В деяких країнах, як-от Австралія та Нова Зеландія, реакція на потенційні загрози є швидкою та суворою, але це не можна підтримувати безкінечно. «Ми повинні погодитися з тим, що люди заражаються, потрапляють до лікарні й у майбутньому помиратимуть від COVID-19», – каже епідеміолог з інфекційних хвороб Джеймс МакКоу, який консультує австралійський уряд.

ЗАВІДУВАЧ ВІДДІЛЕННЯ ХІРУРГІЧНИХ МЕТОДІВ ЛІКУВАННЯ НАБУТИХ ВАД СЕРЦЯ ДУ «ІНСТИТУТ СЕРЦЯ МОЗ УКРАЇНИ» ІГОР МОКРИК: «ЗІ СТУДЕНТСЬКОЇ ЛАВИ НЕСАМОВИТО ХОТІЛОСЯ ПОТРАПИТИ САМЕ В КАРДІОХІРУРГІЧНУ ОПЕРАЦІЙНУ»

(Закінчення. Поч. на стор. 4)

Навчаючись в університеті, познайомився також з Ростиславом Валіхновським. Разом з ним та іншими друзями-однодумцями вдалося зорганізувати тернопільське представництво Міжнародної студентської асоціації студентів-медиків України. Через ці міжнародні зв'язки, що тільки налагоджувалися в ті часи, ми мали можливість поїхати за кордон і побачити, що таке медицина інших країн. Мій перший візит був до Фінляндії. Він став потужним поштовхом для мене й переконав у думці: якщо вже творити в медицині — то на світовому рівні, а інше не прийнятне в принципі, бо наші люди гідні найкращого.

— Чому зупинили вибір саме на серцево-судинній хірургії?

— Десь уже на 3-4 курсі я зрозумів, що мене цікавить лише хірургія, а в хірургії — тільки кардіохірургія. В мене немає якогось конкретного пояснення — чому. Просто те бажання та потреба є в тобі, і ти її реалізуєш день за днем. Пригадую, що несамовито хотілося потрапити саме у кардіохірургічну операційну та оперувати на серці. І це бажання залишається й дотепер.

— Ви стажувалися та працювали в багатьох країнах. Що в закордонному досвіді для вас найцінніше?

— Перше місячне стажування, як я вже зауважував, було у Фінляндії у відділенні кардіохірургії Університетської лікарні м. Турку. Через рік — в Австрії у відділенні Університетської лікарні м. Інсбрук, що є світовим лідером з трансплантології. Вже після закінчення університету подав документи на участь у міжнародному конкурсі, який проводила Міжнародна школа серця, що базується у США, але має свій філіал в Європі. Мої документи прийняли, і я отримав грант на навчання в Італії в місті Бергамо. Вважаю, що саме воно стало основоположним, тому що встановило високу планку в підготовці мене як кардіохірурга. Мав можливість спілкуватися, без перебільшення, з легендами сучасної кардіохірургії, які, по суті, заклали підвалини нашої спеціальності. Скажімо, захист моєї магістерської роботи відбувався в присутності комісії, до складу якої входив професор Ярда Старк з всесвітньовідомої лікарні Грейт-Ормонд-Стріт Хоспітал. Його книжку з дитячої кардіохірургії знає кожен, хто працює у цій сфері. За результатами навчання я отримав ще два гранти від Європейської асоціації кардіохірургів на продовження навчання.

— Не хотіли залишитися за кордоном назавжди?

— Після закінчення стажування за кордоном постало питання, що робити далі. Мій пріоритет полягав не в тому, щоб залишитися за кордоном, а в тому, щоб оперувати. Щоб залишатися, зокрема в Італії, потрібно було

додатково витратити кілька років, аби виконати всі вимоги з підтвердження диплома. Я ж вважав, що в нас достатньо пацієнтів, які чекають на своїх хірургів, а хірургічних рук в Україні не багато. Тож через два роки стажування повернувся до Києва та продовжив працю в Інституті Амосова у відділенні дитячої кардіохірургії.

— Як опинилися в Донецьку?

— Пропрацювавши у столиці шість років, отримав пропозицію з Донецька — з Інституту невідкладної та відновної хірургії ім. Гусака НАМН України, де була велика потреба в тому, щоб розвинути дитячу кардіохірургію. Мені запропонували взяти на себе цю роль. Я справді побачив там перспективи, насамперед професійні, тому з родиною переїхав до Донецька. Нині вважаю, що це був величезний досвід, який я отримав там упродовж семи років й аж доки не почалася війна. Коли ж стало зрозуміло, що будь-яка високотехнологічна сфера в тих умовах уже неможлива, вирішили покинути Донецьк. Переломним став момент, коли я робив операцію дитинці з вагою 2,5 кг і складною вродженою вадою серця. Для такої операції потрібне серйозне забезпечення, а я, оббїгавши весь величезний інститут, зміг знайти лише три ниточки пролену, щоб зшити судинки. Словом, очевидний факт, що в тих умовах така хірургія в принципі неможлива. Крім того, все те свавілля, що творилося там на той час і надалі чиниться, й стало причиною, чому переїхав до столиці.

У той переломний момент я вирішив вдосконалити власні навички в дорослій кардіохірургії. За цим звернувся до професора Мар'яна Зембали й на початку 2015 року ми приїхали до польського Забже, де в Сілезькому центрі хвороб серця я пропрацював півтора року. Коли постало питання: що далі робити — залишатися в Польщі чи повертатися, отримав пропозицію від директора Інституту серця в Києві Бориса Михайловича Тодурова працювати в його клініці, за що я йому дуже вдячний.

— 3 квітня 2017-го року ви очолюєте відділення хірургічних методів лікування набутих вад серця Інституту серця МОЗ України. Якими досягненнями команди вашого відділення особливо пишаєтесь?

— Наразі відділення виконує повний спектр кардіохірургічних операцій без винятку. В нашому відділенні багато оперує сам Борис Михайлович Тодуров, а також я та ще три хірурги. Виконуємо дуже багато кардіохірургічних втручань, що, повторюся, демонструють весь спектр досягнень сучасної кардіохірургії: починаючи від стандартних проте-

зувань клапанів, аортокоронарного шунтування й закінчуючи дуже складними реконструкціями аорти при її розшаруваннях, мініінвазивними втручаннями на клапанах серця, їх реконструкції. Це саме та робота, що відображає моє прагнення ще зі студентської лави — працювати та надавати допомогу на добротному європейському рівні.

— Який випадок за весь період праці вас вразив найбільше?

— Найбільше пригадується випадок ще під час роботи в Донецьку, коли доправили дитинку, яка народилася лише два дні тому та була чорного кольору. Навіть не синього, а таки чорного. Її діагноз був: критична форма аномалії Ебштейна з атрезією легеневої артерії. Це дуже

рідкісна патологія, що зустрічається не частіше, ніж в одного новонародженого на 10000 пологів. У серці дитини фактично не функціонував правий шлуночок і кров зовсім не текла до легень. Нині не існує остаточного рішення, як лікувати таких дітей. Передусім тому, що це вкрай рідкісна патологія, саме така її форма може трапитися в практиці кардіохірурга лише двічі чи тричі за кар'єру. Тому точної відповіді, що потрібно робити, немає. Тим більше, я жодного разу не бачив, як це робиться на практиці. А часу на прийняття рішення було кілька годин, інакше дитинка померла б. Довелося нашвидкуруч підняти купу іноземної літератури. І тієї миті з особливим теплом у серці згадав своїх батьків, які свого часу наполягли на тому, щоб я добре вивчив англійську мову. Адаже це ті двері, що відчиняють доступ до світової мудрості, в тому числі й професійної.

Отож ми досить швидко зорієнтувалися в тому, що варто робити, аби дати можливість дитинці жити. Операція відбулася успішно. Та найдивнішим було те, що через три дні в наше відділення доправили ще одну дитину з

точнісінько такою ж патологією! Це взагалі унікально! Але ми вже знали, що робити, і хоча ця операція виявилася дещо складнішою, вона теж була успішною. Такий досвід неможливо забути!

— Чи був у вас негативний досвід? Як його переживаєте?

— Філософія моєї роботи така, що немає другорядних операцій. Операція на серці — найбільш драматичний момент у житті кожного з наших пацієнтів. Усі вони надзвичайно хвилюються перед операцією. Що я можу їм пообіцяти? Стовідсоткову гарантію їм може дати або Господь Бог, або шарлатан якийсь. Я та мої колеги не є ні тим, ні іншим. Якщо можна щось зробити, то ми в кожному випадку докладемо максимум зусиль. Рятуюмо всіх, кого лише можна врятувати, використовуючи для цього найменший шанс. На жаль, трапляються пацієнти, яких не вдалося врятувати. Це буває зрідка, але це завжди дуже болісно. Кожен такий випадок запам'ятовується, бо це неможливо не пам'ятати. Але при цьому ти усвідомлюєш, що зробив все, що в твоїх силах.

— Праця хірурга вимагає неабиякої фізичної підготовки та психологічної витримки. Що робите, аби бути здоровим?

— Я просто приходжу додому, де мене зустрічають четверо дівчат — троє донечок і дружина, які занурюють мене в атмосферу любові та турботи.

Моя дружина Галина — корінна тернополянка, її батьки й нині мешкають у Тернополі. За фахом вона — фахівчиня з міжнародної економіки. Донечки — Владислава, Соломія та Яна. Їм відповідно тринадцять, сім і три роки. Кожна з них зитими своїм баченням та особистими переживаннями, якими вони зі мною діляться. Діти — це така машина часу, яка повертає тебе чи в підлітковий вік, чи в раннє дитинство, й змушує згадати, як ти все це свого часу переживав. І це неймовірно цікаво! Це допомагає трохи абстрагуватися від сьогодення. Діти — справжні, в них немає нальоту досвіду, необхідності щось робити, кимось прикидатися, вони живуть за покликом серця. Спілкуючись з ними, я намагаюся перейняти цю справжність, вона настроює мене, мов камертон, допомагає відпочити, стати молодшим, скинути тягар світу, що навколо тебе, — часто штучного, несправжнього, фальшивого. Сім'я, діти — це абсолютне добро, й за це я свою родину дуже ціную. Це — мій квітник, в який я із задоволенням завжди повертаюся та вважаю, що основа мого психічного здоров'я й збалансованості саме тут.

Щодо фізичного стану, то, щойно є можливість підтримати власне тіло в тонусі, я завжди нею

користуюся. Часу звичай вистачає лише на біг, адже це найпростіше: прийшов додому, парк — поруч, переодягнувся й побіг. Без сумніву, це є дуже потужним джерелом енергії. Переконали, що без регулярних пробіжок функціонувати мені було б дуже складно. До того ж не лише фізично, а й емоційно, тому що бігаючи в парку, спілкуюся з природою, і це мене також дуже сильно заряджає. Ніколи не слухаю музику під час бігу, я слухаю природу. Це велика цінність, що також дає мені натхнення рухатися далі.

— Чи бувають у вас моменти спустошення, професійного вигорання?

— Не буває. З професійним вигоранням, на щастя, наразі не стикався. Якщо й відчуваю певне розчарування, то лише тоді, коли зустрічаю випадкових людей у медицині. Адже медицина — це продукт системи охорони здоров'я. Медичний персонал лікарні — найбільш важлива, але лише частина цієї системи. Все інше — держава, законодавство, фінансове забезпечення. І ось коли в цій системі з'являються випадкові люди без глибокої фахової підготовки, то справді відчуваю певне спустошення від усвідомлення того, що намагається втрутитися хтось, мотивований будь-чим іншим, окрім інтересів пацієнта. А це останнім часом трапляється, на жаль, досить часто.

— Що нині вас пов'язує з рідним університетом? І що хотіли б побажати своїм колегам з ТНМУ — теперішнім і майбутнім?

— Основне, що пов'язує з рідним університетом, — це добрі друзі, однокурсники, які там нині працюють і допомагають Тернопільському медичному університету з гордістю перебувати на чолі української медицини та медичної освіти. Зокрема, мій гарний товариш — декан факультету іноземних студентів Петро Сельський. Ми часто спілкуємося, він ділиться зі мною тим, як живе університет, тому я в курсі більшості подій. Коли є потреба й можливість чимось допомогти своєму університету, завжди із задоволенням це роблю.

Колегам, передусім студентам, хотів би побажати завжди прагнути до вищої ліги в медицині. Не бути статистами, не бути середнячками, а намагатися, як Біблія говорить, бігти так, щоб перемогти, бути головою, а не хвостом. Якщо хтось має таку насагу, то нізащо не погоджуватися з меншою роллю. Тільки вперед! Тиснути на максимум і не зупинитися на якомусь етапі, доки не досягнеш тієї вершини, до якої колись вирішив дістатися. Все вдасться. І тоді прийде неймовірне задоволення від того, що ти саме там, для чого народився.

Лікар, науковець, викладач. Три іпостасі, які воедино зумів майстерно поєднати у своєму житті професор нашого університету, завідувач кафедри дитячої стоматології Олександр Авдєєв. Найголовніше в житті, каже він, обрати справу, яка тобі до душі, бо лише вона здатна зробити людину щасливою.

«МОЯ БАБУСЯ ГАННА НАВЧИЛА МЕНЕ УКРАЇНСЬКОЇ»

— Олександр Володимировичу, як правило, всіх, кого запрошуємо на розмову до нашої рубрики «Вітальня», розпитуємо про дитинство, бо це незабутній час у житті кожної людини. Де минули ваші дитячі роки, юнацтво? Як у майбутньому вони вплинули на ваше світосприйняття, сформували характер, погляди на суспільство та загалом світ?

— Народився я у селищі з такою, на перший погляд, дивною назвою — Київка, це Карагандинська область, центральна частина Казахстану. Мої дитячі роки, а згодом і юність припали на «розквіт» радянської епохи, пригадуєте, як нас приймали в жовтенята, потім наставав піо-

Трирічний Сашко АВДЄЄВ

нерський період, а далі — комсомол, все, як годиться в ті часи. Така собі ейфорія вдаваного благополуччя та демонстрація радості від життя. Але в дитинстві ми вважали, що все це справжнє й важливе, і раділи так, як це можуть робити лише діти. Ми ж не знали тоді, чому українці опинилися в казахських степах. А слово Карлаг (частина ГУЛАГу 20 км від Караганди), звісно, чули, але не вникали в його суть, гадали, як гарно жити такою великою сім'єю, де багато людей різних національностей. Зараз пригадалася моя школа, клас, і в пам'яті зринають різні прізвиська — українські, білоруські, російські, грецькі, татарські, чеченські, німецькі, польські, литовські, латвійські. Зрозуміло, що як усі діти, я розмовляв там російською, бо її вважали мовою міжнаціонального спілкування. У школі з 2 класу в учнів був вибір: вивчати німецьку як рідну або казахську мову. Пізніше колишня завучка кафедри хірургічної стоматології С.М. Закішева розказувала, що, живучи у віддаленому районі, гадала, що всі у великій країні розмовляють або німецькою, або казахською мовою. Але моя бабуся Ганна по татовій лінії навчила мене української. Вона взагалі відтворила в тих далеких

краях частинку нашої ідентичності, такий маленький український куточок з чорнобривцями під хатою та рідною піснею в душі.

З часом, коли я вже став дорослішати, то й прийшло розуміння, що не все так у нашому житті веселково, й у кожній з цих національних родин своя велика трагедія. У сусідстві з моєю бабусяю мешкало чимало німців і мені, звісно, було цікаво, а чому ж їх тут так багато, Німеччина ж бо не близько. Розгадка прийшла випадково. Якось сусідка моєї бабусі попросила мене переставити меблі. Я погодився, все зробив як слід і ми розговорилися. Жінка розповіла історію, від якої в мене й досі мурашки по тілі. Я дізнався, що ці люди — німці з Поволжжя, які під час Другої світової війни стали «небезпечними», їх депортували до Казахстану, в Караганду. «То було пізньої осені, — розповідала сусідка, — до нашого помешкання прийшли військові чоловіки й наказали збиратися. Через дві години в товарних вагонах, що призначені для перевезення худоби, нас уже везли в невідомому керунку. Залишили все надбане важкою працею напризволяще. Два тижні їхали в таких нелюдських умовах. Нарешті дісталися-таки місця прибуття, але коли патрульні відчинили вагони та скомандували: «На вихід!», ми побачили голий степ. Оглянувшись, навсібіч — ні душі, лише лапатай сніг з неба падає. А потяг з конвоєм помандрував собі далі. В

нас ні їжі, ні пиття, а на руках — малі діти. Виручили місцеві мешканці, казахи. З'явилися вершники на конях і доправили нам трохи якихось харчів, а згодом допомогли вирити землянки». Такі ж історії я чув і від родичів дружини, інших представників діаспори.

Так я дізнався історію, як поблизу Караганди з'явився Берлін, Київка, Чернігівка, неподалік один від одного поселення греків, чеченців, латвійців... Спільна біда згуртувала людей, і вони були один для одного, ніби маяки, хтось дарував світло тому, хто втратив надію.

Узагалі ж я належу до третього покоління нашої родини, яка мешкала в Казахстані. Мої батьки познайомилися 1962 року, а 1964 вже з'явилася сестричка, через чотири роки народився я. До речі, тато з мамою нещодавно справили золоте весілля й надалі мешкають у Казахстані. В них були цілком мирні професії, але не пов'язані з медициною,

Долі свої поєднали навек. Олександр та Аліна АВДЄЄВИ (1991 р.)

Професор Олександр АВДЄЄВ:

мама — педагогиня, була завідувачкою райво, а тато все життя пропрацював з розмаїтою технікою, коли ще були ЕОМ і друкарські засоби. Щодо мене, то радянська освіта давала непогані, як з'ясувалося згодом, знання. Я із золотою медаллю закінчив середню школу, а рішення стати лікарем прийшло ще в молодшій школі, хоча жодних медиків в нашій родині ніколи не було.

«ВИКЛАДАЧАМИ БУЛИ ЛЮДИ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ В ЦІ КРАЇ НЕ З ВЛАСНОЇ ВОЛІ»

— Отож після школи дорога — до медичного?

— Саме так. Але проблема була в тому, який ЗВО обрати. Здається, ніби сьогодні сиджу я з довідником для вступників за столом і гортаю його з думкою про те, яке місто найкраще, й, ясна річ, медінститут у ньому. І вибір припав на місцевий Карагандинський медінститут.

— Чому саме стоматологія?

— Зізнаюся, цілком випадково. Взагалі то дуже цікава, навіть, мені здається, трохи містична історія. Їду сам, без батьків, які тоді, як правило, супроводжували дітей, здавати документи до інституту. Ось вже й корпус, в якому засідає приймальна комісія, але на моєму шляху з'являється кіоск «Союздрук», в якому, крім радянської преси, продавали тоді лотерейні білети, здається 50 копійок вони коштували. Я не дуже азартна людина, але тоді якась «невідомо сила» потягнула мене до віконця й я придбав лотерейний білет. Загадав: якщо виграю навіть невелику суму, то вступлю, а ні — то вже як Бог дасть. І, уявляєте, пощастило, виграв копійчаний, здається, 50 копійок, але ж лотерея — «щаслива». Так з думкою, що мені все вдасться, зайшов я в корпус. А там — суцільні черги з абітурієнтів, конкурс у ті роки був 10 осіб на одне місце. Наш Карагандинський медичний інститут був найрейтинговіший, бо займав друге місце в Союзі як пере-можець соціалістичного змагання, тому й такий наплив абітурієнтів немислимий. Піднімаюся сходами на горішній поверх і бачу юрби студентів. Біля кожних дверей з позначками факультетів величезні черги, а біля однієї аудиторії — майже пусто, глянув — комісія стоматологічного факультету. Я відчинив двері подивитися, що ж там діється, а тут хлопці, які приймали заяви, гукають: «Юначе, заходь до нас, не пошкодуєш». Коли ж вони побачили, які в мене оцінки, то відразу скерували на бесіду до декана, а він уже розповів, чим я буду в майбутньому займатися. Відтак на

мене чекав один іспит, який я склав «на відмінно» й став студентом стоматологічного факультету цього славетного вишу. Після першого курсу 1987 року була знята «бронь» з медвишів, мене призвали до війська, де служив санінструктором.

— Що збереглося в пам'яті з часів навчання?

— По-перше, хочу зазначити, що викладачами в нашому ЗВО були люди, які потрапили в ці краї не з власної волі. Карагандинський медінститут утворився за вказівкою «згори» готувати фахівців для радянської охорони здоров'я, залучаючи кадровий ресурс Казанського та Харківського медичних інститутів. Так до нашого вишу потрапили відомі в ті часи науковці, не побоююся цього слова, світового рівня. Скажімо, професор Чижевський, той, що винайшов люстру, яка виділяє негативні аеріони, так звана люстра Чижевського. Але в Карагандинському медінституті посади гідної його звання не «знайшлося», тому він змушений був працювати на кафедрі патологічної фізіології... старшим лаборантом. Власне, там і проводив свої знамениті дослідження, зокрема, щодо поліпшення стану здоро-

Сашко АВДЄЄВ виступає на сцені (1978 р.)

в'я шахтарів. Добре відомі серед патофізіологів тих часів також прізвиська професорів Лазаріса, Серебровської. Відомий хірург, професор Лохвицький, який, напевне, ще донині активно працює, займався дослідженнями в галузі лімфотропної терапії й також був серед моїх викладачів. З гордістю та особливим почуттям вдячності згадую нині професорсько-викладацький склад моєї альма-матер, це були люди, які вкладали в нас не лише основи медичної професії, а й людяності, гуманності, дбайливого ставлення до пацієнтів. Такою була й хресна мама в моєму професійному житті, завідувачка кафедрою хірургічної стоматології Віра Степанівна Лаврова.

«ТІШУСЯ, ЩО МОЇ МРІЇ Є З КИМ РЕАЛІЗОВУВАТИ, БО ПРАЦЮЄМО ЗАРАДИ ЄДИНОЇ МЕТИ»

Згадалося, як вона завше нам наголошувала: «Якщо ви нічого не змогли зробити для пацієнта, але він вийшов від вас з полегшенням, отже, ви — лікар». Співчуття, увага, готовність завжди прийти на допомогу були та залишаться основою мистецтва лікування, якби далеко не забігали вперед сучасні технології, такою має бути позиція справжнього лікаря, повчала Віра Степанівна. Дуже цікавою є її особиста історія. Родом ця жінка, яка в ті часи була вже віку моєї бабусі, з невеличкого українського містечка Краснодон, більше відомого, як місто «молодогвардійців». Але найцікавіше в цій історії те, що Віра Степанівна навчалася в одному класі з героїні «Молодої гвардії» та врятував її від можливої загибелі переїзд до Івано-Франківська, куди батька скерували на роботу за рік до війни. Всю війну вона пройшла санінструктором, там і познайомилася з майбутнім чоловіком — щелепно-лицевим хірургом, а згодом сама вступила до медінституту на стоматологічний факультет Казанського медінституту. Коли ж зорганізо-

Щасливий тато Олександр АВДЄЄВ з новонародженою донечкою Роксанною, дружиною Аліною та своїми батьками

ординатурі на кафедрі хірургічної стоматології, з перспективою навчання в аспірантурі заочно.

Узагалі ж на цей період припало десять років мого життя, які нині можна скласти в один великий пазл постійної та майже безперервної роботи. Працював я у відділенні обласної щелепно-лицевої лікарні міста Караганди. Здавалося, що цей потік пацієнтів з травмами, запальними процесами ніколи не закінчиться: одні одужали, а на їхнє місце приходили інші. Караганда — великий промисловий центр, разом з навколишніми приміськими поселеннями кількість мешканців сягала чи не мільйона, й особливо багато було травмованих на виробництві людей. Заповненість стаціонару завжди становила 80-100 відсотків. Для мене цей період був доволі важким, але це була велика школа життя та професійного зростання передусім. Звісно, траплялися випадки з фатальним завершенням, але найбільше запам'яталися ті, в яких щасливий кінець. Пригадую, як доправили до нас чоловіка

після автодорожньої трощі в надзвичайно важкому стані. З'ясувалося, що в травмованого відсутня фактично третина правої сторони обличчя — очне яблуко звисало на судинно-нервовому пучку, частину щоки знесено, відсутня частина верхньої щелепи, половина носа. А коли ми оглядали пацієнта, то проглядалася слизова задньої стінки глотки. Видовище навіть для лікарів, скажу вам, доволі страхотливе. Коли зібрався консилиум, то всі його учасники лише поспівчували травмованому, бо прогнози на життя були майже рівні нулю. Йому виділили окрему палату й вирішили спостерігати, бо надії на одужання не було. Певна річ, пацієнтові провели первинну обробку рани, видалили очне яблуко, крім стоматологів, залучили до лікування й лорів, але якихось надзвичайних, чи, як нині кажуть, новітніх методів не застосовували, бо які в ті часи були технології. І уявіть, хворий вижив. Я був його лікуючим лікарем. Згодом він ще з певними проміжками в два-три місяці навідувався

для проведення «пластики», формування філатовського стебла, аби відновити м'які тканини. Довго тривав реабілітаційний період, але людина вистояла, влилася у звичне життя, а для мене цей випадок став яскравим прикладом того, коли травматичне ураження не завжди призводить до фатального кінця. Тому маємо боротися за пацієнта, як мовиться, до останнього, аби потім не мучили докори сумління, що щось не врахував або ж міг більше зробити, а не вдалося.

— Але ж ви встигали займатися ще й наукою?

— Так. Доки ми лікували цього пацієнта я й кандидатську одночасно писав, а згодом захистився. Як мовила одна відома професорка, наука в медицині не може творитися без практики, бо лише з доброго лікаря вийде гарний науковець. І я цілком погоджуюся з цим трактуванням, що особливо актуальне для фахівців-стоматологів. Згадалося, яку потужну професійну школу я пройшов на кафедрі хірургічної стоматології, бо її клінічні бази були і в онкодиспансері, і в

й мене запросили з Івано-Франківського вишу, куди я вже на той час переїхав з Караганди. З огляду на те, що я мав певний досвід викладання, організації лікувальної допомоги, тодішнє керівництво дозволило мені втілити власні ідеї, призначивши деканом стоматологічного факультету. Пригадується період, коли зорганізували кафедри на вул. Чехова, коли разом зі студентами носив столи, обладнання, коли треба було за кілька днів писати методички... Власне, на цьому етапі ми й формували кадровий потенціал, матеріально-технічну базу для новоствореного факультету, намагалися наповнити найсучаснішою методичною літературою. Багато в ті часи прийшли до нас лікарів-практиків, в яких потрібно було розвинути педагогічний хист, вміння викладацької роботи, бо одна справа самому виконувати, а інша — навчити когось це робити. Цей період мені згадується, як час становлення, утвердження, коли практично щодня доводилося вирішувати питання забезпечення якості навчально-

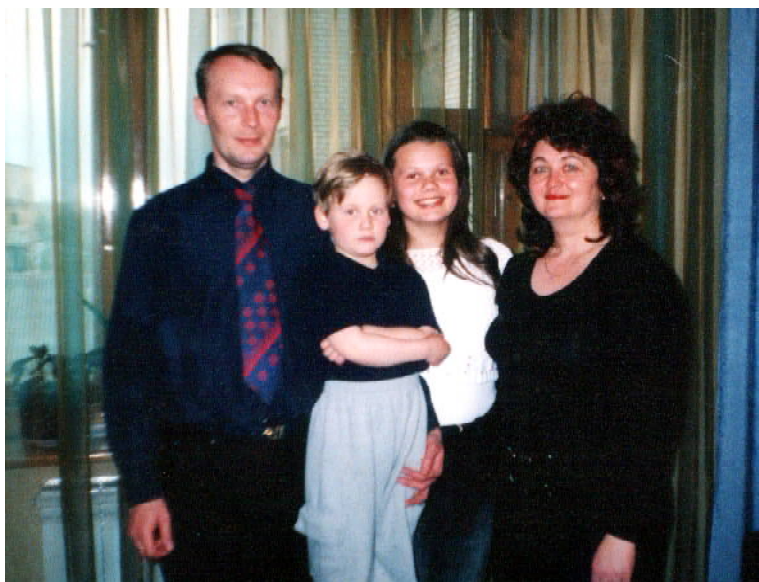

Олександр Авдєєв — студент 1 курсу стоматологічного факультету Карагандинського державного медичного інституту (1986 р.)

ували медичний інститут в Караганді, вона з чоловіком прийняла рішення туди переїхати. Так вони стали засновниками школи хірургічної стоматології моєї альма-матер і медичного стаціонару, який надавав хірургічну стоматологічну допомогу мешканцям Караганди. А в моєму житті Віра Степанівна зіграла визначальну роль, коли скерувала на навчання в аспірантуру, коли навчала косметичним операціям на обличчі, коли подарувала тритомний атлас операцій Франтішека Буріана з підписом автора...

— Як складалося ваше професійне життя? Розкажіть, будь ласка, про перший самостійний досвід в хірургічній практиці?

— Коли я закінчив інститут з відзнакою, до слова, то Віра Степанівна Лаврова, очевидно, розглянула в мені науковця й запропонувала навчання в клінічній

Олександр Авдєєв з дружиною та дітьми (2005 р.)

Олександр АВДЄЄВ у колі своєї родини (Караганда, 1999 р.)

консультативній багатопрофільній лікарні, де ми працювали як щелепно-лицеві хірурги на теренах лор-відділення, і велики по санавіації.

«МИ МАЛИ СТАТИ ГІДНИМИ УЧАСНИКАМИ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИТРИМАТИ КОНКУРЕНЦІЮ»

— Отож до Тернопільського медичного університету ви прибули вже доволі фаховим спеціалістом із ступенем кандидата медичних наук...

— Це був 2004 рік, час коли в нашому університеті, тоді ще академії, зорганізували стоматологічний факультет. Ясна річ, що велика потреба виникла у фахівцях стоматологічного профілю

го процесу, організації іспитів, залків для того, щоб наш факультет гідно виглядав на всеукраїнському рівні. Водночас тодішні викладачі були дружніми, ми зустрічалися в позаурочний час, допомагали один одному... Можливо, саме це сприяло нашому факультету витримати конкуренцію, зважаючи на те, що в Києві, Львові, Івано-Франківську та Полтаві функціонували стоматологічні факультети з багатолітньою історією. Тому вибрали орієнтир на якість підготовки студентів, аби вона відповідала сучасним вимогам і потребам. Це давало змогу нашим випускникам бути конкурентноспроможними на сучасному ринку надання стоматологічних послуг. Вважаю, що професійна конкуренція існує незалежно від нашого до неї ставлення. Це природний процес. Якщо конкуренція стосується знань, навичок — це чудова річ, яка спонукає лікаря бути кращим.

(Продовження на стор. 8)

ПРОФЕСОР ОЛЕКСАНДР АВДЄЄВ: «ТІШУСЯ, ЩО МОЇ МРІЇ Є З КИМ РЕАЛІЗОВУВАТИ, БО ПРАЦЮЄМО ЗАРАДИ ЄДИНОЇ МЕТИ»

(Закінчення. Поч. на стор. 6-7)

Окрім того, ми ставили перед собою завдання виховати не лише висококласного фахівця, але й чуйну людину, із здатністю до емпатії, бо без цього доброго лікаря не буває. В його руки люди віддають своє найцінніше – здоров'я, а він має його зберегти та поліпшити. Тому ми й повинні випустити з наших стін не тільки дипломованого фахівця, а й гармонійно розвинену особистість, насамперед патріота України. Вчимо своїх студентів любові до Батьківщини, її історії, традицій, культурної спадщини.

– Сім років тому ви очолили кафедру дитячої стоматології. Під вашим науковим керівництвом захищені кандидатські дисертації. Що наразі є в полі зору вашої діяльності як керівника?

– Дитяча стоматологія – це один з тих напрямів, який базується передусім на профілактичній медицині. В нашій роботі (й у студентських аудиторіях, й у стоматологічних кабінетах) це в пріоритеті. Бо легше та дешевше профілакувати, ніж лікувати, це знає кожний лікар. Це так

Олександр АВДЄЄВ з працівниками кафедри дитячої стоматології (2016 р.)

ми матеріалами. Для освоєння практичних навичок студентам створені всі умови. Фантомна зала оснащена універсальними фантомами та стоматологічними установками. Звісно, хотілося б більш сучасного устаткування, воно дороговартісне, але ми не полишаємо роботу в керуванні покращення нашого оснащення, бо саме стоматологія є на піку

це вдається. Навчити цьому студентів доволі складно, і найкраще тут діє власний приклад викладача, який демонструє їм власні психологічні прийоми. Взагалі ж стоматологічне здоров'я в дитинстві – це такий стратегічний запас якісного життя в зрілому та старечому віці. Бо багато недуг до нашого організму приходять саме через стоматологічні проблеми. І навпаки – здорові зуби є ознакою доглянутого організму. Яскравим прикладом у цьому вимірі є досвід Фінляндії, де років з п'ятнадцять тому запровадили відповідну програму, яку профінансувала держава, й як результат – карієс у цій країні подолано. Щоб побачити карієс, студентам місцевих стоматологічних факультетів доводиться їхати в інші країни. Схожа ситуація у Швейцарії, де дуже смачний шоколад і досить потужна профілактична система охорони стоматологічного здоров'я. Зі звітної документації за якийсь з минулих років відомо, що в усій країні був видалений лише один зуб у пацієнта з приводу ускладненого карієсу, до того ж постало питання, чому ж цей зуб не був пролікований. Це той зразок результатів лікарського нагляду,

коли державна та приватна стоматологія в тісному тандемі проводять жорсткий контроль якості надання стоматологічної допомоги й те, чого так бракує в нашій країні. Слід згадати, що в Казахстані з 1994 року впроваджена страхова медицина, і діти та пенсіонери отримують безкоштовну ургентну стоматологічну допомогу. Якщо взяти до уваги результати проведені останніми роками реформ в охороні здоров'я України, то складається враження, що стоматологічна допомога взагалі опинилася за лаштунками охорони здоров'я. Відсутність фінансування державних закладів стоматологічного профілю призводить фактично до краху нашої галузі. Як вийти з цієї ситуації, коли немає коштів на фінансування стоматологічної допомоги? Може, зробити так, як це нині практикують в інших країнах. Якимось одним з моїх іноземних студентів розповів, що коли він повернеться на батьківщину й розпочне там приватну практику, то разом з отриманням дозвілних документів держава зобов'яже його охопити певний відсоток мешканців безкоштовною стоматологічною допомогою. Як на мій погляд, чудова ідея для наслідування. Чому б нашому керівництву галузі не взяти її на озброєння?

«МОЯ РОБОТА – ЦЕ Й УЛЮБЛЕНЕ ЗАНЯТТЯ»

– У кожного лікаря є своя професійна мрія. Якусь запевню мрію маєте?

– Так, звісно. Але спочатку скажу про щастя бути в цій професії, бо то найвища насолода, коли відчуваєш задоволення від

того, що робиш. І я вдячний долі, що подарувала мені професію, в якій я реалізувався як лікар, викладач і науковець. Тому для мене моя робота – це не лише можливість заробляння грошей, але й улюблене заняття, так би мовити захоплення. Згадалися з цього приводу слова Генрі Форда: «Найкраща робота – це високооплачуване хобі», може й так

Коли доля з далеких країв повернула мене до батьківщини моїх предків – України, я мріяв втілити тут увесь свій досвід, який здобув за роки наполегливої праці. Але вдалося набагато більше – долучитися до створення стоматологічного факультету в ТНМУ, підготувати 8 кандидатів наук, низку наукових праць, патенти на винаходи.

Олександр АВДЄЄВ на Говерлі

Наразі мрію зреалізувати себе ще й як експерт Національного агентства забезпечення якості вищої освіти. Свою діяльність у цьому проєкті спрямовую на покращення освіти в Україні, зокрема її скерування до європейської якості, де враховуватимуться такі аспекти, як академічна доброчесність, побажання студентів щодо їхнього навчання, тобто коли до визначення критеріїв залучені всі учасники освітнього процесу. Для покращення навчання студентів тепер необхідно створювати нові дисципліни, які будуть цікаві їм і базуватимуться на вузьких проблемах. Уже зараз студенти зможуть самі обирати, яку дисципліну вивчати, як це є нині в європейських вишах, де чверть навчальних дисциплін студент обирає самостійно. Будемо розвивати та впроваджувати ці ідеї. Щоправда, для втілення цих мрій потрібно мати однодумців, які допоможуть їх зреалізувати. У мене є ціла велика команда – це великий колектив кафедри дитячої стоматології, моя наукова сім'я. Вона, до слова, підтримала мене під час виборів на посаду завідувача кафедри. Тому ми працюємо в єдиному врівноваженому ритмі. Взагалі вважаю, що лише робота в команді дозволить досягати результату. Вдячний колективу, своїй родині, що всі мої мрії є з ким зреалізувати, адже працюємо заради великої мети – підготовки фахівця європейського рівня.

Лариса ЛУКАЩУК

Професор Олександр АВДЄЄВ під час проведення практичного заняття (2015 р.)

звана первинна профілактика, яка не дає розвинутися хворобам або ж тримає їх під суворим контролем. Ми щоразу наголошуємо студентам, якщо ці засоби впроваджувати в дитячому віці, то їх ефективність буде значно вищою. Навчаємо ж їх цьому дуже простим способом – переконанням, наочними прикладами, випадками з практики. Скажімо демонстрація порожнини рота шестирічної дитини, в якій всі зубки вражені карієсом і вже розвинулося запалення ясен, краще усіяких повчань. Зрозуміло, займаємося не лише профілактичним напрямом, але й терапевтичним, для цього у нас створено потужну матеріально-технічну базу – кафедра обладнана сучасною стоматологічною апаратурою, діагностичним інструментарієм і стоматологіч-

впровадження всіх новинок, інновацій у медицині, тому маємо оновлювати наш технологічний ресурс. Одне з останніх надбань, яким забезпечив нас університет, – ортопантомограф. У перспективі мріємо про стоматологічний мікроскоп, який дав би нам можливість конкурувати з приватними клініками, бо вони наразі дещо випереджають державні установи за своїм рівнем устаткування.

Дитяча стоматологія важка ще й у тому, що організм дитини перебуває в постійному розвитку, змінюються органи, системи, зокрема щелепно-лицева ділянка, зуби, тож дитячий стоматолог повинен усе це знати й враховувати. До того ж працювати з маленьким пацієнтом можуть ті фахівці, які легко виходять на контакт з дитиною, але не всім

Олександр АВДЄЄВ зі своєю сім'єю (2017 р.)

МАР'ЯНА ТОЙФЕЛЬСБАУЕР: «КОЛИ СТАЄШ СПЕЦІАЛІСТОМ ТА ОТРИМУЄШ МІСЦЕ РОБОТИ, ТО МАЄШ РОЗВИВАТИСЯ ПОСТІЙНО»

– Навчання в медичному університеті було вашою мрією?

– Завжди мріяла навчатися саме в медичному університеті. Моя мама – дитяча лікарка й я знала, що точно не хочу бути педіатрицею. І не тому, що мені не подобалося працювати з дітьми. Я хотіла уникати конфліктів з батьками. Вважаю, що це непроста психологічна праця, крім виконання суто професійних обов'язків. Для мене було великим щастям вступити до медичного університету. Одночасно я вступала і до Києво-Могилянської академії, де також була зарахована студенткою економічного факультету. Та навчання я розпочала тут і хочу щиро сказати, що знання, які отримала в Тернопільському медичному університеті, стали основою, яку потім збагачувала й розширювала у Відні. Без цієї бази не уявляю собі, чи можливо було б продовжити навчання там. Особливо це стосується теоретичних дисциплін – біохімії, гістології, патології, фармакології. Це все було на найвищому рівні. Головна трудність полягала у знанні мови. В школі я не вчила німецької, лише англійську.

– Як вам вдалося вивчити німецьку мову на належному рівні?

– Німецьку мову я почала вчити під час стажування у Відні. Це були курси тривалістю один місяць. Коли повернулася до України, то в мене була репетитор, з якою займалася регулярно. За рік часу мені вдалося вивчити мову на рівні складання іспиту в Інституті германістики. Це була умова Віденського університету, щоб отримати право навчатися на медичному факультеті. Будучи студенткою, я проживала на квартирі в одній літній жінки – корінної віденки, яка, крім німецької, більше ніяких мов не знала. Це була дуже велика перевага. Я з нею кожного дня спілкувалася німецькою мовою.

– Хто з викладачів став вчителями в науці та в житті?

– Хочу загадати професора Михайла Корду, який викладав на другому курсі біохімію та вразив тоді манерою викладання. Для мене він був викладачем європейського взірця. В нього відсутній був типовий підхід до освіти, який я знала зі школи та побачила в університеті. В мене була чудова викладачка з гістології професорка Олександра Олещук, професорка Катерина Посохова читала нам дуже цікаві лекції з фармакології, Марія Хара з патофізіології. З хірургії залишилися дуже теплі спогади. В мене тоді заняття вів доцент Іван Чонка. Він давав нам клінічні ситуації, які ми повинні були вирішувати на заняттях. І це мене дуже захоплювало. Не раз згадувала вже під час своєї практичної діяльності ці заняття. Життєві уроки я виносила з дому. Це була моя мама,

Фахівчиня з пластичної та реконструктивної хірургії Мар'яна Тойфельсбауер працює в лікарні Віденського медичного університету. 2002 року вона закінчила тоді ще Тернопільську медичну академію. Після практики у Віденському медуніверситеті вирішила продовжити там навчання та мріяла про роботу в клініці цього вишу.

До Відня на клінічну практику вперше Мар'яна Сагаль (дівоче прізвище) потрапила 2000 року. Це була літня студентська практика, яка тривала впродовж трьох тижнів для ознайомлення з роботою в лікарні. Сюди її запросив професор Ігор Гук, який був у той час відомим судинним хірургом в австрійській столиці. Він – українець за походженням і радо підтримував краян. Лікарня справила на Мар'яну Сагаль велике враження. Саме тоді вона вирішила, що хоче працювати в цьому закладі. Після повернення до України дівчина взялася за вивчення німецької, закінчила навчання в своїй альма-матер, успішно склала іспит з іноземної мови та вступила на навчання до Відня. Відтоді її доля стала нерозривною з цим містом, Австрією й хірургією. Проте наша випускниця постійно підтримує зв'язок з рідним вишем, з Тернополем. Про це та багато іншого – в інтерв'ю з Мар'яною Тойфельсбауер.

моя бабуся та мій дідусь. Мала близькі стосунки з батьками мами й дуже багато життєвих уроків, настанов взяла саме з дому.

– Яким було студентське життя, крім навчання?

– Мушу зізнатися, що я вчилася із задоволенням. Мені сам процес навчання дуже подобався. В нас був дружний курс, ми часто зустрічалися. Це не можна назвати клубом, радше – колективом однодумців. Ми часто зустрічалися та обговорювали цікаві статті, які прочитали за певний час, ділилися думками. Це спонукало дізнаватися про щось нове, щоб мати що обговорити. В нас був своєрідний спортивний інтерес до інтелектуального спілкування. Навіть можна назвати певним змаганням з приводу того, хто й що цікавого прочитає та розповість. На превеликий жаль, розваг у великому масштабі в мене не було. У мене був собака, яким займалася у вільний від навчання час.

– Можливо, під час навчання були якісь вирішальні ситуації?

– Важлива ситуація була після закінчення університету. Я ще тоді не знала, чи планую їхати за кордон, адже є єдиною дитиною в сім'ї. Крім того, вважаю, що це дуже важко покидати рідну землю, переїжджати в іншу країну, розмовляти іноземною мовою щодня, створювати там родину й будувати кар'єру. І дуже хотіла займатися хірургією, я знала, що мені це подобається. Захоплює рукоділля. Знала, що дуже складно отримати скерування на хірургічну спеціальність в інтернатурі. Тому вирішила особисто звернутися за підтримкою до тодішнього ректора університету Леоніда Якимовича Ковальчука. Записалася до нього на прийом, це не було проблемою потрапити до ректора. Відрекомендувалася та розповіла про свої мрії, про те, чому я гідна того, щоб

вони реалізувалися. І він, вислухавши мене, вирішив допомогти. Підтримав у моєму бажанні бути хірургом. За що щиро йому вдячна. Моє знайомство й вдячність за підтримку потім вилилися у співпрацю між Тернопі-

дичного університету та ректора Тернопільського медичного університету, потім до Відня приїхав професор Ковальчук, обидва керівники домовилися про співпрацю. Приїжджала група викладачів нашого університету до Відня на певний час. Вони ознайомилися з роботою лікарні, побували в різних її відділеннях. Це мене дуже тішило. Сподіваюся, що й надалі співпрацюватимемо.

– Хірургію вважають нежінчою спеціалізацією. Яка ваша думка з цього приводу?

– Мій шлях у професії був нелегким і тривалим. Першою моєю спеціалізацією була «Травматологія з ортопедією». Я працювала в цій галузі впродовж 10 років. Це дуже цікава, багатогранна та захоплива хірургія. Вона дає лікарю відчуття понадсили, можливості врятувати життя. Ти реально приходиш додому після чергування й відчуваєш, що зробив щось особливе. Не закінчується ні навчальний процес, ні розвиток лікаря як особистості та фахівця у всіх аспектах. Насправді це багатогранний шлях, який є цікавим і водночас складним. Я зрозуміла, якщо працюватиму

після онкологічних операцій, наприклад, відновлення форми молочної залози, відновлення функцій мімічних м'язів з парезами і паралічами лицевого нерва, хірургічна корекція рубців, хірургічна корекція вроджених вад кисті, корекція тіла після багіатричних операцій. У цьому напрямку хірургії мені подобається те, що він вимагає відчуття форми тіла, відчуття комплексного щодо кожного пацієнта. Хірург повинен майстерно володіти скальпелем. Не треба додаткових приладів чи складних методів обстежень. Потрібен хірург, скальпель та анестезіолог. Багато втручань можна робити за допомогою місцевої анестезії. Це дає дуже велику свободу лікарю працювати, розвиватися й діяти. Що ж стосується жінки, то одна моя колега з травматології сказала, що потрібна не сила, а вміння. Цього не розпізнають багато чоловіків, які працюють травматологами, хірургами. Багато операцій, які виглядають надто травматичними, насправді виконують не за допомогою сили, а досягають результату за допомогою вміння. Складним є режим роботи й дня. Жінки, на мій погляд і думку мудрих чоловіків-хірургів, є значно вправнішими в руках, ніж більшість чоловіків. Окрім того, жінка витриваліша. Я це можу стверджувати однозначно, зважаючи на власний і досвід своїх колег. Мені подобається свобода дій. Хірургія травматологічна – це хірургія правил, де є чіткі критерії. В пластичній та реконструктивній хірургії такого немає. З одного боку, це складно для оцінки результату, а з іншого – дає свободу. І це дуже приємно.

– Ваші наукові інтереси?

– Працюючи в пластичній хірургії, наукою займаюся в університеті у вільний від роботи час. Немає спеціально виділеного часу чи графіка. Це все за власним бажанням. Звичайно, працюючи в університетській клініці, вважаю гріхом не бути в науці, бо всі можливості для цього є. З власної ініціативи займаюся проектом культивування мезенхімальних клітин з жирової тканини, яку отримуємо під час ліпосакції. Ми культивуємо їх і проводимо дослідження з різними клітинними лініями раку молочної залози, що мають різні характеристики, по-різному метастазують, ростуть, є гормонозалежними чи ні. Вивчаємо кокультуру, взаємодії, вплив препаратів на кокультуру, на стовбурові клітини. Це перспективна й цікава наука. Вона вимагає багато часу, зусиль і бажання нею займатися, але перші успіхи в нас вже є. Є дуже цікаві роботи, які опубліковані у світових топ-журналах. Торік я виступала, представляючи свою роботу на конгресі. Щороку американські хірурги та анестезіологи організують науковий конгрес у Карибському басейні. Я отримала перше місце за свою доповідь, яка викликала чималий резонанс і зацікавленість в американців. Відповідно отримала запрошення відвідати пластичну клініку в Нью-Йорку та провести там місяць для ознайомлення з її роботою.

(Продовження на стор. 10)

Мар'яна ТОЙФЕЛЬСБАУЕР і ректор ТНМУ, професор Михайло КОРДА

льським і Віденським медичними університетами. Все це почалося із зустрічі, коли ректор запевнив мене в підтримці в подальшому професійному розвитку.

– Яким чином підтримав вас Леонід Якимович?

– Він запропонував мені місце в інтернатурі в хірургічному відділенні в одній з тернопільських лікарень, що було вершиною моїх бажань на той час. Оскільки я не змогла скористатися повною мірою цією пропозицією, бо почала інтернатуру, але потім вирішила-таки їхати до Відня, мені дуже хотілося не втратити зв'язок ні з університетом, ні з ректором, ні з Тернополем, ні з Україною загалом. Відбулася зустріч ректора Віденського ме-

далі так само, то мені буде складно поєднати ролі жінки-хірурга, жінки-лікаря, жінки-матері й жінки-науковця відразу. Наукою займатися було б важко, адже це дуже виснажлива робота. І я вирішила здійснити власну мрію та змінити спеціалізацію, розширити свій діапазон як фахівчині. Чотири роки тому розпочала роботу у відділенні реконструктивної та пластичної хірургії. Це також підрозділ університетської клініки. Діапазон діяльності є доволі широкий. Естетична хірургія складає лише 20-30% від всього, що ми робимо. Насамперед це реконструктивна хірургія, яка пов'язана з тим, що треба допомогти пацієнтові після важких хірургічних втручань,

== ВИПУСКНИКИ ==
**МАР'ЯНА
ТОЙФЕЛЬСБАУЕР:
«КОЛИ СТАЄШ
СПЕЦІАЛІСТОМ
ТА ОТРИМУЄШ
МІСЦЕ РОБОТИ,
ТО МАЄШ
РОЗВИВАТИСЯ
ПОСТІЙНО»**

(Закінчення. Поч. на стор. 9)

– Щоб з огляду на власний досвід побажаєте теперішнім студентам?

– Для молодих людей, які зараз перебувають на етапі планування свого подальшого майбутнього, життя й кар'єри, дуже важливо мати мрії та старатися їх втілити. Ці мрії треба чітко сформулювати, обов'язково треба чогось хотіти, а не просто жити днем сьогднішнім, треба

Мар'яна ТОЙФЕЛЬСБАУЕР

мати великі мрії, не потрібно себе обмежувати. І обов'язково робити кроки для їх здійснення, бо інакше це буде утопія. А ще важливо знати іноземні мови. Нині вже замало володіти лише англійською мовою. Тепер потрібно знати англійську, німецьку, французьку, іспанську та інші мови. Світ став дуже мобільним. Є дуже багато можливостей, ними потрібно вміти скористатися. Знання іноземних мов – це один з дієвих механізмів, як скористатися сучасними можливостями. Це легко робити в молодому віці й складно в зрілому, бо вже інші бажання та готовність до змін інша. До змін треба бути готовим постійно. Я побачила, що коли стаєш спеціалістом та отримувеш місце роботи, то маєш розвиватися постійно. Коли підписуєш контракт, то це щонайбільше на чотири роки. Треба продумувати за цей час, що умови контракту виконані й можна сподіватися на його продовження. Це стосується як лікаря-інтерна, так і фахівця та завідувача кафедри.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

**СТАНІСЛАВ СІРКО: «ШЛЯХ ДО МЕТИ – ЦЕ
ЧАСТО НАБАГАТО БІЛЬШЕ, НІЖ САМА МЕТА»**

– Сьогодні спілкуємося з активним та цілеспрямованим Станіславом Сірком – студентом третього курсу стоматологічного факультету ТНМУ. Цікавимося, чому вирішив доєднатися до проекту менторства, чого навчає першокурсників. Станіслав хоче успішно реалізувати себе, прагне до перетворень у суспільстві, які б надали молодій людині перспективи розвитку.

– Станіславе, яке ваше життєве кредо?

– Досить важко сформулювати те, як я живу, що ціню й до чого йду в короткому реченні. Ось слова, які багато говорять про мій світогляд:

– талант – це лише маленька частина успіху, все інше залежить від того, як будеш його використовувати;

– якщо хочеш щось зробити, то краще зробити та пошкодувати, ніж потім шкодувати, що так і не спробував;

– шлях до мети – це часто набагато більше, ніж сама мета.

– Що спонукало стати ментором?

– Я захотів стати ментором одразу, щойно дізнався про цей проект. Найбільше, з чим пов'язую це ба-

жання, то, напевне, з тим, що 80 відсотків власного досвіду отримав від знайомих зі старших курсів. Мені подобалися їхні розповіді, що на

мене чекає надалі, корисні поради й круті лайфхаки, саме вони багато зробили для становлення мене, як ментора.

На першому курсі я жив у гуртожитку в кімнаті з трьома хлопцями, які вже навчалися на шостому курсі. Упередження у вигляді страху одразу ж змінилося під впливом дружньої атмосфери в кімнаті, що мене й надихнуло, мабуть, стати ментором.

– Чим ділитесь зі студентами?

Що розкажете та чого навчаєте першокурсників?

– Своїй менторській групі, іншим першокурсникам, також студентам молодших курсів розказую цілковито все, що вважаю корисним, а також те, чим вони цікавляться. Починаючи з того, як правильно ввійти у систему Moodle, закінчуючи тим, куди краще піти прогулятися чи знайти якийсь підрібток. Гадаю, що, як і всі ментори, підтримую свою групу, стараюся дати певну мотивацію до активних дій, реалізації себе в різних царинах університетського життя.

– З якими проблемами до вас звертаються студенти та чи завжди вдається їм допомогти?

– Це може бути інструкція, «як зайти в мудл, бо я не встигаю написати тести?», найдрібніші питання, як-от, «які зошити краще купити?», «як правильно готуватися до занять». Багато питань є досить сталими для першокурсника, хоча щоразу додається щось нове, на що раніше не звернули увагу. Бувають і досить кумедні питання, але це радше через те, що для нас деякі речі вже стали звичними.

– В якому форматі спілкується з підопічними під час карантину?

– Спочатку було дуже важко зібрати всю групу разом, бо ми старалися це зробити якомога швидше. Все ж я зателефонував кожно-

му своєму підопічному, так ми познайомилися, пояснив, хто я такий та для чого, трішки розказав про себе й навчання в університеті. Після того наше спілкування відбувалося в бесіді, де я вже записував нескінченні голосові та відеоповідомлення.

Вже на очну зустріч мені вдалося зібрати аж трьох, так би мовити, підопічних і познайомилися з ними.

– Чи могли б щось порадити студентам, залученим до проекту?

– Кожному першокурсникові бажано вбирати в себе максимально багато інформації не лише на заняттях, а й узагалі за час навчання у виші.

Максимально проявити власні вміння або ж відкрити нові, не боїться займатися тим, що подобається, знайомитися з новими людьми. Брати участь у наукових конференціях, волонтерських і творчих проєктах нашого університету.

Насправді я неймовірно вдячний університету за розвиток проєкту «Ментори». Напевно, в кожному виші така ініціатива мусить бути складовою освітнього процесу. Ділитися знаннями та досвідом потрібно та дуже важливо, а також особистий зв'язок і переживання спільного найкраще допомагають реалізуватися в університеті.

**Соломія ГНАТИШИН.
Світлина Станіслава СІРКА**

**ХРИСТИНА КОЗАК: «ВАРТО ПРАГНУТИ
СТАВАТИ КРАЦЬОЮ ВЕРСІЄЮ СЕБЕ, ТОДІ Й
РЕЗУЛЬТАТ У НАВЧАННІ БУДЕ КРАЦІМ»**

– Христина Козак – наставниця проєкту, студентка шостого курсу медичного факультету. Вона вміє найкращим чином розкривати потенціал першокурсників, надихає на плідне навчання, заохочує до активного життя у стінах університету та поза ним.

– Христино, чому запрягли бути ментором?

– Стати ментором спонукав власний життєвий досвід. Ще 2015 року, коли я була наляканою першокурсницею, проєкту «Ментор» у нашому університеті не було, тому доводилося шукати підтримку та допомогу в знайомих старшокурсників. Іноді мені здавалося, що я їм просто набридаю власними настирливими запитаннями... Пригадую, як 2018 року побачила оголошення про добір у ментори й ще тоді твердо вирішила допомагати не лише українським, а й іноземним студентам освоїтися на новому місці.

– Що розкажете та чого навчаєте першокурсників?

– Ділюся власним досвідом і розповідаю всі відомі мені студентські лайфхаки для успішного навчання. Стараюся стати надійним «старшим» другом, в якого можна запитати про все, що турбує та бути впевненим, що допоможуть. Іноді,

аби розвіяти сумні думки першокурсників та підняти їм настрій, розповідаю веселі історії з мого студентського життя.

– З якими проблемами до вас звертаються студенти та чи завжди вдається їм допомогти?

– Оскільки я була ментором і в іноземних, і в українських групах, довелося розв'язувати різні проблеми. Проте дуже тішуся, що допомагаю першокурсникам розібратися не лише з процесом навчання, а й з індивідуальними питаннями, як-от: де в Тернополі можна замовити найсмачніший торт другу на день народження, куди піти відпочити з одногрупниками на вихідні. Поки що, на щастя, вирішити певні питання вдавалося завжди.

– Які очікування від проєкту? Чи були страхи й переживання?

– Я відразу розуміла, хто такий ментор, тому все, на що сподівалася, це допомогти першокурсникам з усіма їхніми проблемними питаннями. Звичайно, приємним бонусом були б нові знайомства. І дуже добрим є те, що ці очікування втілилися в реальність!

Страхи були першого року менторства, ще не знала, чи вдасться втілити задумане, а от хвилювання – вже у другому. Тоді я була ментором іноземної групи та не знала, чи мого рівня володіння англійсь-

кою мовою буде достатньо для комунікації з першокурсниками. Проте мої хвилювання виявилися марними й я вчергове переконалася, що до своїх мрій чи мети треба крокувати впевнено.

– Скільки років вже є ментором?

– Менторкою стала від започаткування проєкту, а це вже рівно половина всього мого студентського життя – 3 роки.

– Аналізуючи досвід менторства, що черпаєте для себе від участі?

– З кожним роком отримувала

дедалі більше задоволення від спілкування з першокурсниками. Надзвичайно приємно, що з деякими студентами спілкуємося вже значно довше, ніж триває рік менторства. Дуже вдячна долі за те, що мала змогу бути ментором іноземних студентів, адже дізналася багато нового про культуру їхніх країн, мала можливість розповісти про мальовничі куточки України та, звичайно, «підтягнула» рівень своєї розмовної англійської мови.

– В якому форматі спілкується з підопічними під час карантину?

– На жаль, під час карантину спілкуватися доводиться в онлайн-режимі, за допомогою відеодзвінків у програмі Microsoft Teams або листуванням у Месенджері, Telegram.

– З власного досвіду щось радите студентам?

– З власного досвіду раджу не хвилюватися за оцінки та стипендіальний рейтинг, варто прагнути ставати кращою версією себе, тоді й результат у навчанні буде кращим. Не завадить більше спілкуватися та здружуватися з одногрупниками, розвивати власні інтереси й вдосконалювати вже отримані навички. Потрібно цінувати кожну мить студентського життя й не забувати, що шість років промайнуть, по суті, непомітно.

Соломія ГНАТИШИН

ІВАН ЛУЦИК: «МІКРОБІОЛОГІЯ ПРИПАЛА МЕНІ ДО ДУШІ ОДРАЗУ»

Іван Луцик – студент 2 курсу медичного факультету. Навчається за державним замовленням та отримує академічну стипендію. В квітні юнак взяв участь у Міжнародному медичному конгресі студентів і молодих вчених, що відбувся онлайн, і представив свою наукову роботу на засіданні секції «Експериментальна медицина». Докладніше про ці та інші важливі заходи й цікаві студентські проекти, про навчання і улюблені заняття в інтерв'ю «Медичній академії».

– Якій темі була присвячена ваша студентська наукова робота?

– Пандемія коронавірусу зробила тему інфекційних захворювань особливо актуальною й мені було цікаво дослідити, чи змінилася функція зовнішнього дихання в молодих людей, які переохворіли на COVID-19. Для цього ми провели вимірювання й проаналізували функцію зовнішнього дихання двадцяти пацієнтів віком від 18 до 25 років, які одужали понад два місяці тому. Потім порівнювали їхні показники та показники ровесників, які на коронавірус не хворіли. Результати дослідження, які й лягли в основу наукової роботи, показали, що загалом значних змін у дихальній системі пацієнтів молодого віку немає, що функція легень після хвороби відновлюється. Вдячний за ґрунтовні консультації науковому керівникові – доценту кафедри фізіології Ігорю Ярославовичу Папінку, який підтримав зацікавлення дослідницькою діяльністю. Це був дуже корисний досвід. Цьогоріч учасниками форуму були представники провідних закладів

вищої освіти України, а також Індії, Польщі й Німеччини, які на пленарних і секційних засіданнях обговорювали актуальні питання та перспективи сучасної медицини. Через пандемію COVID-19 захід відбувся в онлайн-форматі.

– Інші пам'ятні події вашого студентського життя?

– Велике враження на мене справила онлайн-лекція засновника та старшого нейрохірурга Міжнародного центру нейрохірургії, члена Лондонського королівського коледжу нейрохірургів та Асоціації нейрохірургів Великої Британії, професора Генрі Марша. Я був у складі команди організаторів зустрічі. Добре знаючи англійську мову, радів можливості послухати знаного у світі нейрохірурга та автора книг, що стали бестселерами, а також поставити запитання, що цікавили студентів і молодих лікарів. Скажімо, про сутність роботи лікаря та явище професійного вигорання, про правила комунікації з пацієнтами, про стосунки лікаря й пацієнта, що мають будуватися на довірі... Багато важливих тем обговорювалося впродовж лекції, яка мені дуже сподобалася. Задоволений, що долучився до її проведення.

Під час Всесвітнього тижня імунізації, що стартував 24 квітня й відбувався під гаслом «Вакцини зближують нас», я та студентка 2 курсу медичного факультету Уляна Дишко прочитали низку лекцій на тему, що потрібно знати про вакцинацію як єдиний захист від небезпечних інфекційних хвороб і, зокрема, від коронавірусу. На зустрічах з учнями та вчителями Ветлівського ліцею на Волині, Луцької загальноосвітньої школи №2, Волинського наукового ліцею розповіли про важливість щеплення, про вакцини від коронавірусу, які пропонує сучасна медицина. Мовили й про цю суспільно важливу проблему з членами Во-

линського осередку Федерації дебатів України. Зустрічі відбувалися в змішаному форматі, частково онлайн, частково офлайн. Вдячний за допомогу та підтримку в їх організації керівниці університетського Центру виховної роботи та культурного розвитку, кандидату філологічних наук М.І. Руденко та доценту кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією С.О. Никитюк.

– Кажуть, хто хоче займатися медициною, той повинен до цього готуватися зі школи. Який загальноосвітній заклад ви закінчували?

– Я закінчив Волинський науковий ліцей-інтернат, де навчання вели за трьома профілями – математичним, біолого-хімічним і суспільно-гуманітарним. Оскільки з усіх наук я найбільше любив хімію та біологію, які пояснюють, як влаштований наш світ, то мій вибір легко пояснити. Був слухачем секції «хімія» Волинської обласної Малої академії наук і часто входив до складу команди в турнірах юних хіміків. Приємно, що на Всеукраїнському турнірі, що відбувся під егідою Малої академії наук України, наша команда посіла друге місце. Беручи участь у таких конкурсах, здобув вельми корисний досвід, уміння й навички, наприклад, з ведення дискусії. Тож моя порада родичам нинішніх старшокласників: підтримуйте їхню участь в олімпіадах, турнірах, конкурсах науково-дослідницьких робіт МАН, бо це сприяє формуванню цілісної особистості й формує цікавість до життя.

– Обираючи майбутню професію, радилися з батьками?

– Радився, звичайно, але рішення приймав сам. Вже у сьомому класі в мене не було жодних сумнівів щодо вибору професії. Я хотів стати лікарем, бо виріс у лікарській сім'ї та бачив, яка це нелегка, відповідальна та водночас надзвичайно цікава професія.

Батьки поважали мій вибір, хоч мама спершу відмовляла мене йти в медицину, бо це нелегкий фах. Але він мені до душі.

– Тож ви будете лікарем у другому поколінні. Батьки теж навчалися в ТНМУ?

– Так, вони випускники нашого університету. Тато Юрій Іванович – лікар-анестезіолог, мама Наталя Миколаївна – невропатологиня. Обоє працюють у Луцькій центральній районній лікарні. Молодший брат Андрій – учень Княгининівського лінгвістичного ліцею. До слова, в дворічному віці я жив у Тернополі, бо мама тоді навчалася в ТНМУ. Через 15 років повернувся сюди вже студентом. Зазначу, що файне місто було мені цікаве завжди. Ще в школі, готуючись до турніру з географії, збирав інформацію про Тернопіль, зокрема, багато читав про ТНМУ ім. Івана Горбачевського, про те, що тут надають якісну освіту. Коли став студентом, сам у цьому переконався.

– Ваша улюблена навчальна дисципліна...

– Наразі – мікробіологія. Дуже цікава наука. Припала мені до душі одразу, з першого заняття.

– Навчальний процес та іспити відбуваються в умовах дотримання карантинних норм. Літо ж усе ближче. Які плани на канікули?

– Поки що про плани мовити рано. Готуюся до сесії, бо це найвідповідальніший та найважливіший етап у житті студента. Про відпочинок подбаю після екзаменів.

– Який варіант відпочинку для вас – оптимальний? Чим захоплюєтеся у вільний час?

– Люблю подорожувати рідним краєм. Особливо подобається перлина Волині – Полісся. Чудове місце для літнього відпочинку – Шацькі озера. Дуже гарний Володимир-Волинський. Це стародавнє місто – одне з найстаріших в Україні,

рекомендую відвідати всім. Як і рідний Луцьк. Якщо пандемія завершиться, влітку трохи помандрую Волинню та Тернопільщиною. Багато маленьких містечок на Тернопіллі, як і на інших теренах України, мають цікаву історію та збережену самобутню архітектуру. Скажімо, селище Микулинці, де я побував до запровадження карантинних обмежень, мені дуже сподобалося. Загалом Україна має потужний туристичний потенціал і безліч дивовижних місць, які варто відвідати.

– Де за межами України вже побували?

– У США та Польщі. Школярем, як фіналіст програми обміну майбутніх лідерів FLEX, рік навчався за грантом в американській школі в штаті Північна Кароліна. Сім'я, яка мене приймала, ставилася до мене дуже тепло, по-родинному й загалом я швидко адаптувався до англійського середовища, навчився краще розуміти світ і мислити масштабніше. У Польщі ж відпочивав у літньому таборі на березі Балтійського моря, неподалік Гданська. Місцевість там дуже гарна, мальовнича й своєю красою нагадувала мені Полісся.

– Ваші улюблені заняття на дозвіллі?

– Люблю довгі піші прогулянки. Батьківський будинок – на околиці міста: свіже повітря, тиша, гарні краєвиди.. Є куди піти погуляти. Літом – побігати. Біг допомагає відволіктися від рутинних турбот і споглядання краси природи заряджає позитивом. Цікавлюся історією, філософією. Вважаю, що треба знати минувшину рідного краю й родовід своєї сім'ї. Любити історію мене привчив мій дідусь Микола Михайлович Кучерепа – кандидат історичних наук, професор кафедри історії України та археології Волинського національного університету ім. Лесі Українки.

– Ваш улюблений афоризм...

– Мені дуже до вподоби латинський крилатий вислів «Esse quam videri» – («Бути, а не вдавати»).

Лідія ХМІЛЯР

ДОБРОЧИННІСТЬ

ЯКЩО ДОПОМОГА – ПОРУЧ

Милосердя починається з малих, на перший погляд, простих вчинків. Дуже приємно, що до добрих справ долучається молоде покоління.

У Великодній час студенти кількох груп першого курсу долучилися до добродійної акції «Допомога поруч», яку проводив Центр розвитку ініціатив ІнСорс. Вони придбали для людей похилого віку смачні паски, крупи, олію, цукор, чай та інше (20 продуктових наборів).

Гостинці поїхали в Шумську громаду. Студентка групи ММ-108 Марія Янчишина особисто

передала пакунки людям у потребі. Це дарунок від майбутніх лікарів, які покликані долею зцілювати не лише тіло, але й душі.

Справи милосердя – це про нас, українців, які ніколи не за-

лишають наодинці людей, обділених ласкою та любов'ю.

**Марія ЯНЧИШИНА,
студентка медичного
факультету**

